

УДК 657:004

Бенько М.М., д.е.н., професор

Київський національний торговельно-економічний університет

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ОБЛІКОВОГО, КОНТРОЛЬНОГО ТА АНАЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ АВТОМАТИЗАЦІЇ

Стаття присвячена питанням теоретичного обґрунтування використання інформаційних технологій в обліку, контролі та аналізі. Їх видів та взаємодії в організації облікового, контрольного та аналітичного процесу за центрами інформаційних технологій.

Ключові слова: інформаційні технології, облік, контроль, аналіз.

Бенько Н.Н.

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ТЕХНОЛОГИ УЧЕНОГО, КОНТРОЛЬНОГО И АНАЛИТИЧЕСКОГО ПРОЦЕССА В УСЛОВИЯХ АВТОМАТИЗАЦИИ

Статья посвящена вопросам теоретического обоснования использования информационных технологий в учете, контроле и анализе. Их видов и взаимодействия в организации ученого, контрольного и аналитического процесса по центрам информационных технологий.

Ключевые слова: информационные технологии, учет, контроль, анализ.

Benko M.M.

TOPICAL ISSUES OF THE TECHNOLOGY OF SCIENTIST, CONTROL AND ANALYTICAL PROCESS IN TERMS OF AUTOMATIZATION

The article deals with the theoretical justification of using information technologies in the accounting, control and analysis. Their species and interactions in the organization of scientific, control and analytical process in the centers of informational technologies.

Keywords: information technology, accounting, control, analysis.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Розвиток методології бухгалтерського обліку, контролю, аналізу, інформаційних технологій, вимагають побудови ефективної автоматизованої системи бухгалтерського обліку, контролю та аналізу, що є необхідною для кожного підприємства. У цьому процесі застосовують відповідний теоретичний та методологічний інструментарій, який визначає певні принципи і підходи щодо побудови автоматизованих систем. Отже важливого значення набувають наукові праці, що піднімають питання побудови автоматизованих систем бухгалтерського обліку, контролю, аналізу та систем управління підприємством на основі сучасних інформаційних технологій.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Дослідженню питань, що пов'язані із розробкою базових теоретичних і практичних положень функціонування автоматизованих систем бухгалтерського обліку, контролю та аналізу присвячено праці багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців. Серед них необхідно виділити: Березу А.М. [2], Білуху М.Т. [3], Писаревську Т.А. [4], Сопка В.В. [5], Завгороднього В.П. [5] та інших.

Цілі статті. Окремі теоретичні питання, що пов'язані з сутністю поняття забезпечуючі, функціональні, предметні інформаційні технології, їх видів та взаємодії, організації облікового, контрольного та аналітичного процесу в умовах функціонування центрів інформаційних технологій (ЦІТ), впливу на методологію та

організацію бухгалтерського обліку, контролю та аналізу вимагають розвитку. Зокрема питання щодо організації ЦІТ.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Інформаційні технології бухгалтерського обліку, контролю та аналізу, за способом обробки інформації, поділяють на забезпечувальні та функціональні [1, с. 12-13].

Сопко В.В., Завгородній В.П. визначають, що забезпечувальні інформаційні технології обробки інформації - це технології, які використовуються як інструментарій для розв'язування задач бухгалтерського обліку, контролю та аналізу. Такі технології поділяють за класами завдань, на які вони зорієнтовані. Забезпечувальні інформаційні технології складається з технічного, інформаційного, технологічного, математичного, організаційного, правового, економічного та інших видів забезпечення [5, с. 117].

Функціональні інформаційні технології, за визначенням тих самих авторів, - це модель системи управління об'єктом. Вони об'єднують забезпечувальні та предметні інформаційні технології за певними правилами.

Предметна інформаційна технологія бухгалтерського обліку, контролю та аналізу є послідовністю технологічних етапів, що мають на меті перетворення первинної інформації на результатну (рис. 1) [1, с. 13].

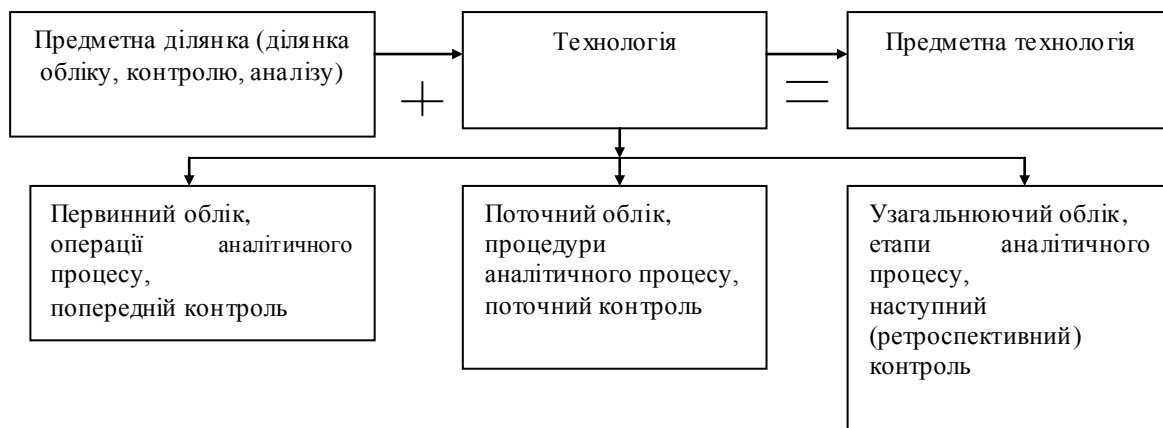

Рис. 1. Складові формування предметної технології.

Предметна технологія не залежить від використання засобів обчислювальної техніки та інформаційних технологій.

Автор підтримує думку Білухи М.Т., що у бухгалтерському обліку, контролі та аналізі використовують як окремі інформаційні технології, так і їх сукупності, об'єднані у взаємозв'язаний комплекс. Такий комплекс забезпечувальних і функціональних інформаційних технологій реалізується на основі автоматизованих робочих місць (АРМ), що є основою інформаційних технологій бухгалтерського обліку, контролю та аналізу [3, с. 3-8].

АРМ – це програмно-технічний комплекс інформаційної системи, призначений для автоматизації діяльності певного виду [2, с. 83].

АРМ – це автоматизована професійно орієнтована мала обчислювальна система на ПЕОМ, що включає програмне та інформаційне забезпечення, створена на робочому місці користувача, обладнаному технічними засобами (дисплей, міні ЕОМ), які надають можливість доступу до інформаційно-обчислювальних ресурсів більш потужної ЕОМ або мережі ПЕОМ [3, с. 3-8].

ПЕОМ – це компактний, найчастіше настільний прилад, який складається з мікропроцесора, напівпровідникової пам'яті, інтерфейсу введення-виведення, а також,

за потреби, пульта управління і джерела електроживлення, об'єднаних загальною несучою конструкцією, яка є індивідуальним засобом підвищення продуктивності праці та інструментом для підсилення природних можливостей людського розуму [4, с. 58].

На думку автора, найбільш ефективною організаційною формою бухгалтерського обліку, контролю та аналізу інформації в середовищі інформаційних технологій є створення центрів інформаційних технологій (ЦІТ) бухгалтерського обліку, контролю та аналізу – це фахово орієнтована інформаційна система (ІС), що призначена для автоматизації облікових та контрольно-аналітичних процедур у процесуальній будові бухгалтерського обліку, контролю та аналізу. Вона є сукупністю комп'ютерних програм оброблення облікових та контрольно-аналітичних даних за методикою комплексного обліку, контролю та аналізу діяльності підприємства. Ефективність роботи ЦІТ бухгалтерського обліку, контролю та аналізу багато в чому залежить від удосконалення методики бухгалтерського обліку, контролю та аналізу, від того наскільки вона відповідає сучасним вимогам управління, а також прогресивності ІТ. Отже, ЦІТ бухгалтерського обліку, контролю та аналізу перетворює дану підсистему управління на постійно діючий фактор підвищення ефективності діяльності за рахунок активізації усієї ІС підприємства.

Таким чином, організацію облікового, контрольного та аналітичного процесу, за умов функціонування ЦІТ, необхідно запроектувати як схему робочих місць, що відбиває їх взаємодію при здійсненні облікових, контрольних та аналітичних функцій. Вона включає робочі місця бухгалтерів, а також працівників, що в тій чи іншій мірі мають відношення до організації бухгалтерського обліку, контролю та аналізу. До них слід віднести робочі місця з документування, реєстрації господарських операцій в місцях їх виникнення (склад, комора, магазин тощо), оформлення первинних документів тощо.

Відповідно до місця організації, технології виконання, завдання бухгалтерського обліку, контролю та аналізу слід об'єднати у три групи:

- 1) підготовка, фіксація та передавання інформації для обробки із структурних підрозділів до ЦІТ;
- 2) систематизація й узагальнення облікової інформації на рахунках за видами ресурсів, а також контроль й аналіз систематизації та узагальнення;
- 3) формування інформації для подальшого використання та координація й підтримання інформації в актуальному стані [5, с. 117-118].

На першому етапі виконання завдань слід враховувати технічні, економічні та організаційні характеристики підприємства щодо умов збирання первинної інформації; системи обліку, контролю та аналізу; обсяг первинної інформації; територіальне розташування місць збирання й обробки первинної інформації. Крім того, треба брати до уваги такі параметри ЦІТ, як технічне забезпечення, техніко-експлуатаційні характеристики ЦІТ, технологічні операції, що реалізуються аналогічними ЦІТ інших підсистем автоматизованої системи управління підприємством.

На двох наступних етапах з утвореної сукупності технологічних операцій формують технологічні ланцюжки, тобто набір відповідних технологічних операцій із зазначенням послідовності їх виконання.

Для визначення послідовності технологічних операцій Сопко В.В., Завгородній В.П. рекомендують керуватися наступними принципами [5, с. 119]:

- технологічна операція збору первинної інформації має бути першою в ланцюжку;
- первинну інформацію слід зареєструвати на носії;

- кожному первинному носію відповідає певний шлях реєстрації первинної інформації;
- первинний носій має бути переданий до ЦІТ або комп'ютера більшої потужності;
- контролювати правильність виконання всіх технологічних операцій;
- забезпечити отримання інформації, яка дає змогу здійснювати управлінський контроль;
- технологічний ланцюжок має бути лінійним, тобто слід уникати повторного надходження інформації в один ЦІТ.

Відповідно виконуваних функцій працівників, роботу об'єднують за видами. У кожному виді мають бути роботи, що їх виконуватиме персонал однакової кваліфікації. Такий поділ робіт на види дає змогу реалізувати один з найважливіших принципів організації праці - принцип спеціалізації.

Відповідно спеціалізації працівників, можна визначити такі види робіт, які забезпечують якість облікової, контрольної та аналітичної інформації:

- 1) обмін інформацією між структурними підрозділами;
- 2) підготовку вхідної інформації до обробки;
- 3) систематизацію, узагальнення й аналіз інформації;
- 4) ведення нормативно-довідкової інформації;
- 5) підготовку облікової, контрольної та аналітичної інформації до використання;
- 6) розвиток програмного та організаційного забезпечення ІС;
- 7) координацію та підтримку інформації в актуальному стані.

Сукупність робіт, що відповідають певному виду, відповідають категоріям ЦІТ (вищого, середнього, нижчого рівня управління об'єктами).

За умов функціонування ЦІТ важливим елементом організації технології облікового, контрольного та аналітичного процесу є визначення місць, де мають виконуватися завдання бухгалтерського обліку, контролю та аналізу. При цьому використовують інформаційну схему взаємозв'язків завдань з кожної ділянки бухгалтерського обліку, контролю та аналізу (комплексу задач).

Досвід розробки і впровадження автоматизованих систем на підприємствах демонструє, що одним з перспективних напрямків їх розвитку є створення інтегрованих ІС. Вони характеризуються більшими функціональними можливостями і засобами, інтеграцією окремих функцій в межах єдиної системи, а також застосуванням ускладненого комплексу видів забезпечення, що сприяє створенню систем з якісно новими характеристиками. При цьому центральним питанням створення ІС є вибір її функціональної структури.

Одним з напрямків створення функціональної структури ІС є розробка такої системи на основі функціонально-спеціалізованих ЦІТ, які одночасно є системоутворюючими модулями інтегрованої ІС. Система функціонально-спеціалізованих ЦІТ в ІС впливає на забезпечуючу частину ІС, в тім числі і вибір (розробку) програмного забезпечення.

Особливості облікової, контрольної та аналітичної інформації і її обробки висувають низку вимог до комплексу технічних засобів:

- організаційно-технічні (сумісність і пропускна спроможність на всіх стадіях перетворення інформації, максимальну продуктивність обладнання, надійність і вірогідність результатів);
- функціональні (забезпечення виконання процедур реєстрації, збирання, передавання, оброблення, нагромадження, зберігання, агрегування і видачі інформації);

- організаційно-економічні (забезпечення розв'язання всього комплексу облікових, контрольних та аналітичних задач, можливість зміни і розвитку структури комплексу технічних засобів у разі зміни складу задач і методик їх розв'язання);
- конструкторські (можливість агрегування обладнання на всіх стадіях перетворення інформації, що дасть змогу здійснювати гнучку зміну структури комплексу технічних засобів, забезпечить стійкість до перешкод та автоматичний контроль вірогідності результатів оброблення інформації);
- експлуатаційні (забезпечення максимального пристосування до оточуючого середовища, простота в експлуатації, відповідність вимогам ергономіки і технічної естетики).

Висновки. Для найбільш ефективної підтримки прийняття управлінських рішень, автоматизована система підприємства повинна будуватися як система взаємопов'язаних і взаємодіючих ЦІТ бухгалтерів, фахівців, що здійснюють функції контролю та аналізу, в тому числі керівника та виконавця. Взаємодія ЦІТ таких фахівців може реалізуватися тільки в електронних мережах (локальних і глобальних).

Ознакою створення ЦІТ повинен бути вид керованого ресурсу (основні засоби, запаси, оплата праці тощо) і процесу (купівля, виробництво, продаж). Виходячи з цього, розробка критеріїв оптимальної побудови організаційної структури служби бухгалтерського обліку, контролю та аналізу повинна стати перспективним напрямом наукових досліджень.

Список використаних джерел:

- 1.Бенько М.М. Інформаційні системи і технології в обліку : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] – К. : Нац. торг.-екон. ун-т, 2006. – 362 с.
- 2.Береза А.М. Основи створення інформаційних систем: навч. посібник. – К. : КНЕУ, 2001. – 214 с.
- 3.Білуха М. Застосування АРМ бухгалтера в обліку і контролі на підприємстві // Бухгалтерський облік і аудит. – 2003. - № 12. – с. 3-8.
- 4.Писаревська Т.А. Інформаційні системи обліку та аудиту : [навч. посіб.] – К. : КНЕУ, 2004. – 369 с.
- 5.Сопко В.В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу / Сопко В.В., Завгородній В.П. : Підручник [для студ. вищ. навч. закл.]. – К.: КНЕУ, 2004. – 412 с.